

Stimuleringsregeling
Zwemvaardigheid

Tussenrapportage 2003
Monitoring Stimuleringsregeling Zwemvaardigheid

‘Bron van Informatie en Inspiratie’

MONITOR 2003

Plan van Aanpak Zwemvaardigheid

Uitgevoerd door
drs. B. Boon,
aXXio

In opdracht van en samenwerking met
dhr. J. Arends en drs. W. van Montfort,
Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB)

NISB/04/0060/HAS/idn

Februari 2004

'Bron van informatie en inspiratie'

Samenvatting

Op 2 oktober 2001 is door de toenmalige staatssecretaris van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OC en W), mw. drs. K.Y.I.J. Adelmund, een Plan van Aanpak Zwemvaardigheid (PvAZ) ingediend bij de Tweede Kamer. Met uitvoering van het plan (ook wel Stimuleringsregeling Zwemvaardigheid genoemd) is ingestemd. Het plan heeft als voornaamste doelstelling de zwemvaardigheid van basisschoolkinderen te verbeteren ter minimalisering van de kans op verdrinking. Het plan richt zich enerzijds op voorlichting aan ouders, ter stimulering van de eigen verantwoordelijkheid met betrekking tot de zwemvaardigheid van hun eigen kinderen. Anderzijds op het creëren van vangnetten voor kinderen die ondanks schoolzwemmen en/of particuliere zwemlessen nog niet beschikken over voldoende zwemvaardigheid (lees het zwemdiploma A).

Om versnippering van de middelen te voorkomen en daarmee tot een effectieve inzet te komen is ervoor gekozen te starten met de 36 grootste (GOA) gemeenten. Het PvAZ betreft een driejarige pilot. De beschikbare middelen zijn via een verdeelsleutel toegekend aan de gemeenten voor de jaren 2002, 2003 en 2004. Uiteindelijk zijn 35 gemeenten zijn aan de slag gegaan met het PvAZ. Over het jaar 2002 hebben zij een tussenrapportage aangeleverd aan het Ministerie van OCenW. Daaruit is gebleken dat de gemeenten met enige vertraging aan de uitwerking van het plan zijn begonnen.

Om de pilot kracht bij te zetten is in opdracht van het Ministerie van OCenW een landelijke ondersteuning in het leven geroepen. Aan het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB), LC Nederlands Instituut voor Lokale Sport & Recreatie (LC) en de Nationale Raad Zwemdiploma's (NRZ) is gevraagd invulling te geven aan deze ondersteuningstaak. Dat heeft geleid tot het oprichten van de werkgroep 'Landelijke Ondersteuning Zwemvaardigheid', waarin de betreffende organisaties vertegenwoordigd zijn.

Onderdeel van de ondersteuning bestaat uit het monitoren van de Stimuleringsregeling Zwemvaardigheid. Dit rapport beslaat de opzet en uitvoering van de monitor 2003. De monitor heeft als belangrijkste doelstelling bij te dragen aan kennisontwikkeling en – verspreiding aangaande de aanpak(mogelijkheden). Gemeenten kunnen daarvan leren en ideeën opdoen en uitwisselen.

De monitor 2003 is uitgevoerd door aXXio in opdracht van NISB. Uit de 35 deelnemende gemeenten zijn er 10 geselecteerd voor een diepte-interview. De interviews zijn afgenomen in de maanden oktober tot en met december 2003. Uit de monitor is naar voren gekomen dat gemeenten maatregelen hebben getroffen op het gebied van het (school)zwemaanbod, voorlichting en de registratiesystematiek.

Met betrekking tot het (school)zwemaanbod hebben gemeenten gekozen voor een combinatie van maatregelen, die kan bestaan uit de intensivering van het bestaande (school)zwemaanbod en /of het creëren van nieuwe vangnetten. Er zijn verschillende vangnetten gecreëerd, waaronder schoolzwemvangnetten, vrije vangnetten, georganiseerde vangnetten en doelgroepvangnetten.

Voorlichting is ten opzichte van de activiteiten gerelateerd aan het (school)zwemaanbod wat op de achtergrond gebleven. Door drie van de tien gemeenten is voorlichtingsmateriaal ontwikkeld, waaronder meertalige folders en één meertalige video. Alle voorlichting is specifiek gericht op de invulling van de regeling. Er is geen voorlichtingsmateriaal ontwikkeld om ouders te stimuleren zelf verantwoordelijkheid te nemen voor de zwemvaardigheid van hun kinderen.

De regeling vraagt van gemeenten een registratiesystematiek op te zetten om de zwemvaardigheid in kaart te brengen en bij te houden.

Er zijn geen voorwaarden gesteld aan wat, op welke wijze, wanneer geregistreerd moet worden. De (onderzoeks)systematiek en kwaliteit ervan variëren daardoor in sterke mate, met als gevolg dat de gegenereerde gegevens niet vergelijkbaar zijn.

Aan gemeenten zijn aanbevelingen gedaan op het gebied van visieontwikkeling, de projectorganisatie, het (school)zwemaanbod, voorlichting en de registratiesystematiek. Beslissingen die vanuit de Stimuleringsregeling Zwemvaardigheid tot stand komen hangen nauw samen met de wijze waarop door de gemeente aangekeken wordt tegen de verantwoordelijkheidskwestie (ouders of de gemeente) en de legitimering van een eventueel (school)zwemaanbod. Het is goed om de gekozen aanpak daar aan te spiegelen.

De monitor 2003 voorziet in ideeën en mogelijkheden voor de invulling van het Plan van Aanpak Zwemvaardigheid: 'een bron van informatie en inspiratie'.

INHOUDSOPGAVE

'Van regeling naar resultaat'

Inleiding

1. 'Van volgen naar beschrijven'	1
<i>Monitor</i>	
2. 'Van voorlichting & vangnet naar zwemvaardigheid'	2
<i>Doelstellingen</i>	
3. 'Van vraag naar deelvraag'	3
<i>Vraagstelling en deelvragen</i>	
4. 'Het diepe in...'	4
<i>Methodologie</i>	
5. 'Van verkenning naar eindrapport'	6
<i>Planning</i>	
6. 'Van dataverzameling naar datapresentatie'	7
<i>Resultaten</i>	
7. 'Van analyse naar uiteenzetting'	16
<i>Analyse</i>	
8. 'Van monitor naar aanbeveling'	24
<i>Aanbevelingen</i>	
9. Lijst van afkortingen	27
10. Bronnen	28

BIJLAGEN

1	Pilot-gemeenten
2	Plan van Aanpak Zwemvaardigheid
3	Begrippenlijst
4	Itemlijst

'VAN REGELING NAAR RESULTAAT'

Inleiding

Voor u ligt het rapport van de eerste monitor betreffende het Plan van Aanpak Zwemvaardigheid (PvAZ) over het jaar 2002 - 2003. Het PvAZ is door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCenW) tot uitvoering gebracht en heeft als doel de zwemvaardigheid van kinderen in Nederland te bevorderen ter minimalisering van de kans op verdrinking.

Van de 36 door het Ministerie van OCenW geselecteerde pilot- gemeenten (zie bijlage 1) zijn er 35 aan de slag gegaan. Aan deelname zijn voorwaarden gesteld, zoals opgenomen in de 'Regeling specifieke uitkering voor gemeenten voor de stimulering van de zwemvaardigheid' (zie bijlage 2 voor meer informatie over het PvAZ en de regeling). Bij de uitwerking van het PvAZ dient de nadruk te liggen op enerzijds voorlichting van ouders over het belang van voldoende zwemvaardigheid en ze te stimuleren zelf maatregelen te nemen en anderzijds het creëren van zwemvangnetten voor kinderen die na schoolzwemmen en / of particuliere zwemlessen nog niet beschikken over voldoende zwemvaardigheid.

De pilot-gemeenten hebben medio 2002 conform de regeling subsidie gekregen om een start te maken met de invulling van het PvAZ in 2002. De gemeenten zijn daarmee aan de slag gegaan en hebben inmiddels een tussenrapportage aangeleverd bij het Ministerie van OCenW over de voortgang van het PvAZ in 2002. Uit deze tussenrapportage is een algemeen beeld ontstaan van de geïnitieerde en uitgevoerde activiteiten in 2002. Dit algemene beeld vormt het vertrekpunt voor de opzet, aanpak en invulling van de monitor 2003.

De monitor 2003 is uitgevoerd door aXXio in opdracht van het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB). NISB is samen met LC Nederlands Instituut voor Lokale Sport & Recreatie (LC) en de Nationale Raad Zwemdiploma's (NRZ) verantwoordelijk voor de landelijke begeleiding van het PvAZ.

In hoofdstuk 1 treft u een beschrijving aan van het begrip monitoren en de betekenis ervan voor het PvAZ. Hoofdstuk 2 beschrijft de doelstellingen van de monitor. Daarna worden in hoofdstuk 3 de vraagstelling en de deelvragen beschreven. Hoofdstuk 4 voorziet in een beschrijving en legitimering van de gekozen methodologie. De planning wordt in hoofdstuk 5 uiteengezet. Vervolgens worden de resultaten beschreven in hoofdstuk 6 en treft u een analyse van de resultaten aan in hoofdstuk 7. De aanbevelingen volgen in hoofdstuk 8. Tenslotte treft u een lijst met gebruikte afkortingen aan en een overzicht van geraadpleegde bronnen. In de beschrijving van de monitor worden diverse begrippen gehanteerd. Ter bevordering van de leesbaarheid kunt u daarom in bijlage 3 de begrippenlijst raadplegen.

1. 'VAN VOLGEN NAAR BESCHRIJVEN'

Monitor

Monitoren betekent volgens Van Dale (1999) "toezicht houden, ...in een ontwikkeling, tijdens een proces (voortgangs)controle uitoefenen op...".

In zekere zin is deze definitie ook van toepassing op de monitor van het PvAZ. Een nuancering is echter wel op zijn plaats. Het gaat bij deze monitor namelijk niet om controleren of toezicht houden. Het gaat erom de voortgang van het PvAZ bij de gemeenten in kaart te brengen. Onder monitoren wordt hier verstaan: 'het proces volgen en beschrijven'. De monitor brengt de ontwikkeling en voortgang van binnen het PvAZ uitgevoerde activiteiten in beeld en heeft daarmee vooral een inhoudelijk karakter.

De output van de monitor wordt aan gemeenten beschikbaar gesteld. Iedere gemeente kan daar haar voordeel mee doen. Tijdens en na de bijeenkomsten kunnen gemeenten op basis daarvan met elkaar in gesprek gaan en ervaringen uitwisselen.

Onderwerpen gerelateerd aan de inzet en verantwoording van subsidiegelden zijn bewust buiten de monitor gehouden. Het is aan het Ministerie van OcnW, om als subsidieverstrekker, te controleren of de subsidie op verantwoorde wijze is ingezet en heeft geleid tot het beoogde effect. Het Ministerie heeft daarom voorwaarden gesteld aan deelname. Gemeenten zullen zich op het punt van de financiën moeten verantwoorden, zoals bepaald in de regeling (artikel 7, 8 en 9).

Kortom, bij het monitoren van het PvAZ gaat het om:

- Het voortdurend volgen en beschrijven van activiteiten die in verband met het PvAZ uitgevoerd worden
- Het inventariseren van alle (mogelijk te ontwikkelen) voorlichtingsmiddelen en te gebruiken voorlichtingskanalen
- Het beschrijven van de mogelijkheden om de zwemvaardigheid van kinderen te vergroten door wijzigingen in het zwemaanbod
- Het verspreiden van opgedane kennis en ervaring onder de pilot-gemeenten.

2. 'VAN VOORLICHTING & VANGNET NAAR ZWEMVAARDIGHEID'

Doelstellingen

De monitor moet inzichtelijk maken op welke wijze, met welke maatregelen en met welke activiteiten de pilot-gemeenten vorm en inhoud geven aan het PvAZ. Het gaat hierbij niet om een eenmalige meting. Monitoren betekent continu de voortgang en ontwikkeling van het proces volgen en beschrijven. De monitor wordt dan ook in de jaren 2004 en 2005 gecontinueerd.

De monitor van het PvAZ heeft een drieledig doel:

1. Zicht krijgen op de voortgang en de ontwikkelingen van het PvAZ op landelijk niveau (output is beschrijving van de voortgang in een rapport)
2. Bevorderen van kennisontwikkeling en –verspreiding betreffende het PvAZ (output is beschikbaar gestelde informatie in de vorm van aanpakmogelijkheden en uitwisseling daarover tijdens bijeenkomsten)
3. Stimuleren van de pilot-gemeenten om maatregelen te nemen ter bevordering van de zwemvaardigheid van kinderen (output is aanpassing van het bestaande aanbod en / of ontwikkeling van nieuw aanbod, op termijn leidend tot een hoger percentage zwemvaardige kinderen).

3. 'VAN VRAAG NAAR DEELVRAAG' *Vraagstelling en deelvragen*

De volgende vraagstelling staat centraal:

“Op welke wijze geven deelnemende gemeenten invulling aan het Plan van Aanpak Zwemvaardigheid (PvAZ)?”

Op basis van de uitgangspunten van de Stimuleringsregeling Zwemvaardigheid, de doelstellingen van de monitor en de hierboven vermelde vraagstelling zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- 1. Wie is verantwoordelijk voor de uitvoering van het PvAZ?*
- 2. Wie hebben zitting in de projectgroep, dan wel zijn betrokken bij het project?*
- 3. Hoe ziet de taakverdeling er binnen de projectgroep uit?*
- 4. Welke voorlichtingsmiddelen zijn door de pilot-gemeenten ontwikkeld?*
- 5. Waar richt het ontwikkelde voorlichtingsmateriaal zich op?*
- 6. Wat is kenmerkend voor het ontwikkelde voorlichtingsmateriaal?*
- 7. Via welke communicatiekanalen worden de voorlichtingsmiddelen ingezet?*
- 8. Op welke wijze is het bestaande zwemaanbod gewijzigd?*
- 9. Welke concrete activiteiten zijn uitgevoerd met betrekking tot het zwemaanbod?*
- 10. Op welke wijze wordt de zwemvaardigheid van kinderen in het basisonderwijs geregistreerd?*
- 11. Worden de genomen maatregelen geëvalueerd op werking en effect?*
- 12. Welke passende maatregelen worden getroffen om het projectverloop positief te beïnvloeden?*

Uit de vraagstelling en deelvragen zijn de onderwerpen en daarbij behorende items afgeleid voor de interviews. Zie voor meer informatie hoofdstuk 4 'Het diepe in...' over de methodologie. De itemlijst treft u aan in bijlage 4.

4. 'HET DIEPE IN...' *Methodologie*

De monitor, zoals hier bedoeld, heeft de intentie de invulling van het PvAZ door gemeenten in kaart te brengen. Het gaat om de concrete invulling van het plan en de wijze waarop gemeenten activiteiten ontplooiën of hebben ontplooid om de zwemvaardigheid van kinderen te bevorderen. Gezien de doelstellingen van de monitor ligt het daarom voor de hand **kwalitatief onderzoek** uit te voeren. Onder kwalitatief onderzoek wordt verstaan:

“Een onderzoeksvorm, vooral in de sociale wetenschappen gebruikt, die gecontrasteerd wordt met kwantitatief onderzoek. Terwijl kwantitatief onderzoek probeert de werkelijkheid van buiten af te registreren door metingen te verrichten, tracht kwalitatief onderzoek vooral het perspectief van de betrokkenen te begrijpen. Dat gebeurt door zorgvuldige en systematische analyse van onder meer observatieverslagen of interviews.”

Het gaat uiteindelijk om het beschrijven van concrete inhoudelijke projectinformatie. Er is dus sprake van beschrijvend onderzoek, ook wel **descriptief onderzoek** genaamd:

“Onderzoek dat als bedoeling heeft de stand van zaken met betrekking tot een bepaald onderwerp in een bepaald, afgebakend gebied te beschrijven. Het onderzoek beperkt zich tot het opnemen van de stand van zaken, zonder een verklaring te geven waarom de zaken zijn zoals ze vastgesteld worden. Omdat een beschrijvend onderzoek geen processen blootlegt, niet aangeeft waarom iets is zoals het is, geeft het geen handvatten voor verandering of interventie”.

Bij beschrijvend onderzoek worden verschillende grondvormen onderscheiden, zoals het experiment, survey-onderzoek en de case-study. Bij de monitor is er sprake van een **case-study**, omdat het een onderzoeksvorm betreft waarin één of meerdere gevallen bestudeerd worden in hun geheel. De case-study heeft als kenmerk overzichtelijk een bepaald proces te beschrijven. Uitspraken zijn doorgaans niet generaliseerbaar. Een case-study biedt echter wel de mogelijkheid om de diepte in te gaan. De 'case' is in het geval van de monitor het PvAZ en de onderzoekspopulatie betreft de groep deelnemende gemeenten.

Gezien de doelstelling is het niet nodig de totale onderzoekspopulatie in het onderzoek te betrekken. Er is daarom een steekproef getrokken. Onder steekproef wordt verstaan:

“de groep die geselecteerd werd uit de mogelijke proefpersonen om aan het onderzoek deel te nemen. De wijze waarop de steekproef getrokken is, en de omvang van de steekproef bepalen de representativiteit”.

Dit onderzoek streeft niet naar uitspraken of bevindingen die representatief zijn voor de totale (onderzoeks)populatie, lees (pilot)-gemeenten. En omdat het een case-study betreft en het doel onder andere is om tot een beschrijving van 'best practice' te komen is ervoor gekozen om een selecte steekproef te trekken. Evenwel is een brede vertegenwoordiging van c.q. spreiding in zogenaamde achtergrondvariabelen nagestreefd, waaronder:

- Stand van zaken PvAZ (op basis van tussenrapportage 2002)
- Inwonersaantal (omvang)
- Ligging (regio, provincie)
- (School)zwemaanbod.

Bij de tien geselecteerde gemeenten zijn diepte interviews afgenomen. De interviewer heeft daarbij een itemlijst gebruikt (zie bijlage 4).

Onder diepte-interview wordt verstaan:

“Een open, ongestructureerd interview waarin de interviewer met de ondervraagde diep op de materie ingaat. Meestal is een diepte-interview weinig gestructureerd: de gang van het interview, wat aan de orde komt, wordt bepaald door wat de geïnterviewde ter sprake brengt. Daarop vraagt de interviewer door.”

Het interview is afgenomen bij de persoon die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het PvAZ. In de praktijk is gebleken dat er meerdere personen nauw betrokken zijn bij de uitvoering van het PvAZ. Afhankelijk van de gemeente en de situatie is ervoor gekozen een interview met meerdere personen tegelijk af te nemen. De interviews zijn naderhand samengevat. Op basis van die informatie zijn de resultaten beschreven, analyses uitgevoerd, conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan.

5. 'VAN VERKENNING NAAR EINDRAPPORT'
Planning

De voorstudie naar de tussenrapportage van de gemeenten over het kalenderjaar 2002 is uitgevoerd in september 2003. In oktober is een ontwerp voor de onderzoeksopzet van de monitor opgesteld. Vervolgens zijn vanaf eind oktober tot en met begin december tien diepte-interviews afgenomen. In januari 2004 is dit rapport tot stand gekomen.

In het najaar van 2004 wordt de monitor herhaald.

6. 'VAN DATAVERZAMELING NAAR DATAPRESENTATIE'

Resultaten

6.0 Inleiding

In dit hoofdstuk treft u de resultaten aan van de monitor 2003. Het zijn zuiver en alleen gegevens, gepresenteerd zonder waardeoordeel. Het hoofdstuk bestaat uit voornamelijk overzichten en tabellen. Daarmee krijgt u een indruk van de diversiteit in aanpak en omstandigheden en daarmee de mogelijkheden die er zijn om invulling te geven aan het PvAZ. Achtereenvolgens treft u de resultaten aan van:

- Het profiel van de onderzoeksgroep
- De projectorganisatie
- Het (school)zwemaanbod
- De communicatie & voorlichting
- Het registratiesysteem
- De voorgenomen maatregelen.

In hoofdstuk 7 worden de gegevens nader geïnterpreteerd en geanalyseerd.

6.1 Profiel onderzoeksgroep

Van de tien gemeenten treft u hieronder geanonimiseerd de gegevens betreffende:

- Ligging (provincie)
- Inwonersaantal
- (School)zwemaanbod
- Afdeling waar het PvAZ is ondergebracht.

Tabel 6.1: Overzicht van het aantal onderzochte gemeenten per provincie

Provincie	Aantal gemeenten
Drenthe	-
Flevoland	1
Friesland	-
Gelderland	-
Groningen	-
Limburg	1
Noord-Brabant	3
Noord-Holland	2
Overijssel	2
Utrecht	-
Zuid-Holland	1
Zeeland	-

Tabel 6.2: Overzicht van het aantal onderzochte gemeenten naar inwonersaantal

Inwonersaantal*	Aantal gemeenten
< - 50	-
50 – 75	2
75 – 100	3
100 – 125	-
125 – 150	2
150 – 175	-
175 – 200	-
200 - >	3

* maal 1000

Tabel 6.3: Overzicht van aantal gemeenten die schoolzwemmen aanbieden

Schoolzwemmen	Aantal gemeenten
Ja	8
Nee	2

Tabel 6.4: Afdelingsverantwoordelijkheid voor Schoolzwemmen / PvAZ

Afdeling	Aantal gemeenten
Onderwijs	8
Sport	2

6.2 Projectorganisatie

Acht van de tien gemeenten hebben het PvAZ ondergebracht bij de gemeentelijke afdeling waarin het onderwijs vertegenwoordigd is. De uitwerking en uitvoering ervan wordt vervolgens afgestemd met de afdeling waarin sport is vertegenwoordigd, omdat deze afdeling direct of indirect belast is met de exploitatie van sportaccommodaties, de bezetting en roostering ervan. Bij twee gemeenten is het PvAZ direct ondergebracht bij de afdeling Sport.

Vanuit de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor het PvAZ zijn diverse projectorganisaties tot stand gekomen.

Tabel 6.5: Projectorganisatie en kenmerken

Projectorganisatie	Aantal	
	Aantal	Omschrijving
Nieuwe projectgroep	4	In verband met de opzet en uitvoering van het PvAZ is een nieuwe projectgroep opgericht.
Bestaande werkgroep	4	Het PvAZ is ondergebracht bij een bestaande werkgroep, die belast is met de organisatie en uitvoering van het schoolzwemmen.
Geen projectgroep	2	Er is geen projectgroep opgericht. Er geldt een

beleidsmatige eindverantwoordelijkheid bij de betreffende gemeentelijke afdeling. De organisatie van het PvAZ is ondergebracht bij een speciaal daarvoor in dit verband aangestelde coördinator. Er zijn specifiek in deze situatie maatregelen genomen ter bevordering van het draagvlak bij betrokken instanties en personen (via onderzoek of bezoek c.q. veelvuldig contact) voor de gekozen aanpak.

Bij twee gemeenten zijn twee teams (werkgroepen) aangetroffen, één met taakgebied 'voorlichting' en de ander met taakgebied 'vangnet'. De coördinator of projectleider stuurt beide teams aan, bereidt de bijeenkomsten voor en functioneert als voorzitter.

Gemiddeld genomen komt een projectgroep 5 à 6 keer per jaar bij elkaar. Bij één gemeente vergadert de projectgroep één keer per jaar, om de stand van zaken te bepalen en eventueel bij te sturen.

In een projectgroep of werkgroep zijn (doorgaans) de volgende instanties vertegenwoordigd:

- Afdeling Onderwijs
- Afdeling Sport
- Afdeling Welzijn
- Afdeling belast met leerlingvervoer
- Dienst Communicatie, Voorlichting
- Sportdienst of sportbedrijf (geprivatiseerd, verzelfstandigd)
- Schoolbestuur
- Schooldirectie
- Zwembaden / zwemonderwijs / bewegingsonderwijs.

Het ontbreekt aan vertegenwoordiging van welzijns- en minderheidsinstellingen. In een enkel geval is men voornemens deze instellingen alsnog toe te voegen aan de projectorganisatie. Soms worden deze instellingen geïnformeerd over het PvAZ of is men voornemens dat nog te doen. Een eventuele betrokkenheid van deze instellingen bij het PvAZ is altijd gerelateerd aan de opzet en uitvoering van de voorlichting.

6.3 (School)zwemaanbod

Acht van de tien gemeenten hebben in 2003 op basis van het PvAZ het zwemaanbod gewijzigd met het doel de zwemvaardigheid van kinderen te verbeteren. Vaak gaat het om een combinatie van maatregelen. De aangetroffen wijzigingen zijn zeer divers. Hieronder een overzicht.

Geen wijziging

- Het zwemaanbod is (nog) niet gewijzigd (twee gemeenten).

Intensivering

- Het zwemaanbod is geïntensiveerd door de ratio instructeur / leerling te verhogen, waardoor meer instructeurs aan kleinere, meer homogene groepen lesgeven
- Het zwemaanbod is geïntensiveerd door de lestijden te verruimen.

Vangnet of aanvullend aanbod

- Er is een vangnet gecreëerd gekoppeld aan **schoolzwemmen** (vóór en/of na het schoolzwemaanbod)
- Er is een **georganiseerd vangnet** gecreëerd los van een eventueel schoolzwemaanbod (ingepland in rooster, gekoppeld aan naschoolse activiteiten, ter opvulling gaten in rooster)

- Er is een **vrij vangnet** gecreëerd los van een eventueel schoolzwemaanbod (ouders kunnen gebruik maken van de regeling, maar moeten het zelf organiseren, krijgen voorrang op de wachtlijst)
- Er is een vangnet gecreëerd voor een **specifieke doelgroep** (zij-instroom, islamitisch onderwijs, scholen met een grote populatie kinderen van allochtone afkomst, Speciaal Basisonderwijs (SBO), niet zwemvaardige leerlingen van groep 8, Internationale Schakelklassen (ISK)).

De vangnetten garanderen doorgaans een diploma; bij een enkele gemeente is een maximum aan lestijd of –frequentie vastgesteld.

Overig

- Er zijn op zichzelf staande activiteiten georganiseerd, zoals vakantiezwemmen, turbocursussen, survivaltocht, themazwemmen, etc.

Op de volgende pagina treft u een tabel aan met gedetailleerde gegevens betreffende het aanbod.

Tabel 6.6: Overzicht van het (gewijzigde) zwemaanbod en hun kenmerken

Aanbod	Omschrijving	Varianten / differentiatie / toelichting
<i>Kwantitatieve maatregelen</i>		
Intensivering ratio	De bestaande bezetting van instructeurs op de lesgroepen is uitgebreid met instructeurs	<ul style="list-style-type: none"> - 1 extra instructeur - 2 extra instructeurs - kleinere groepen - niveaugroepen
Intensivering tijd	De lestijd is verruimd, zodat leerlingen langer en intensiever zwemonderwijs krijgen	<ul style="list-style-type: none"> - gediplomeerden een half jaar en niet gediplomeerden een jaar - scholen met lage SE score een half jaar en scholen met hoge SE score een jaar - 30 weken (1ste jaar) en 15 weken (2^e jaar) keer 40 minuten - 80 keer 30 minuten - 55 keer 45 minuten - 40 keer 60 minuten - 36 keer 25 minuten - 24 keer 30 minuten (2 keer p/w, 3 mnd) - 24 keer 45 minuten (1 keer p/w, 6 mnd) - 13 weken keer 60 minuten - van 30 naar 40 minuten per les
<i>Kwalitatieve maatregelen</i>		
Schoolzwemvang-net	Het vangnet is gekoppeld aan schoolzwemmen	<ul style="list-style-type: none"> - leerlingen uit een lagere groep gaan voordat het schoolzwemmen begint alvast 'wennen' om watervrij te geraken ('voorvangnet') - leerlingen die na het schoolzwemmen geen diploma hebben zwemmen met de reguliere groep mee ('navangnet')
Georganiseerd vangnet	Het vangnet is op een specifieke plaats, datum en tijd aangeboden	<p>al dan niet gekoppeld aan bestaande activiteiten, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de verlengde schooldag - andere naschoolse activiteiten
Vrij vangnet	Het vangnet is niet georganiseerd, maar wel gefaciliteerd	niet zwemvaardige kinderen krijgen al dan niet na een eventueel schoolzwemaanbod een brief waarmee ze naar één of meerdere zwembaden kunnen gaan om zich aan te melden (buiten de wachtlijst om) voor gratis zwemlessen (meestal met diplomagarantie)
Doelgroepvangnet	Het vangnet is ingericht voor een heel specifieke doelgroep	<ul style="list-style-type: none"> - Islamitische scholen - school met relatief hoog percentage kinderen van allochtone afkomst - Internationale schakelklassen - zij-instroom - speciaal basisonderwijs (SBO)

		- leerlingen groep 7/8
Overig	Het gaat om losse, op zichzelf staande activiteiten	- vakantiezwemmen - turbocursussen - survivaltocht - themazwemmen

Welke groep (leeftijd)?

Het (school)zwemaanbod en de vangnetten worden aan verschillende (combinaties van) groepen van het basisonderwijs aangeboden. Het schoolzwemmen wordt aangeboden in de groepen 3 t/m 6 (hoogste frequentie in de groepen 4 en 5). De vangnetten worden in de groepen 3 t/m 8 aangeboden.

Tabel 6.7: overzicht van de inzet van het schoolzwemaanbod en de vangnetten per groep of combinatie van groepen

Groep basisschool	Schoolzwemmen (n)*	Vangnet (n)*
3	1	1 (voorvangnet als watergewenning)**
4	1	2 (voorvangnet en navangnet)***
5	2	
4 of 5 (keuze school)	2	
4 en 5 (2 jaar SZ)	2	1 (onderdeel van de verlengde schooldag)
3 of 5 (wijkbepaald)	1	
4 of 6 (wijkbepaald)		1
6		2
5 of 6 (keuze school)		1
5 en 6 (2 jaar SZ)	1	
7		2
8		1
7 of 8		1

* n = aantal keer aangetroffen

** voorvangnet = geldt als voorbereiding op het eigenlijke schoolzwemmen

*** navangnet = geldt als vangnet voor die kinderen die na het schoolzwemmen nog geen diploma bezitten

6.4 Communicatie en voorlichting

Van de tien gemeenten hebben er drie voorlichtingsmateriaal ontwikkeld, de zeven anderen niet. Het ontwikkelde voorlichtingsmateriaal bestaat uit meertalige folders of brochures en één meertalige video. Het ontwikkelde voorlichtingsmateriaal geeft informatie over het (school)zwemaanbod en gaat specifiek in op het PvAZ.

Er is geen voorlichtingsmateriaal aangetroffen dat zuiver gericht is op de verantwoordelijkheid van de ouder(s) / verzorgers om zelf voor voldoende zwemvaardigheid van hun kinderen te zorgen.

De gemeenten hebben over het algemeen wel:

- De pers benaderd c.q. persberichten laten verschijnen
- De scholen geïnformeerd over de regeling c.q. afgestemd met de scholen
- Bestaande bladen, magazines of nieuwsbrieven gebruikt om artikelen te publiceren over het PvAZ

Een enkele gemeente verstrekt ook informatie over het PvAZ tijdens ouderavonden op scholen.

De folders zijn via de scholen aan ouders beschikbaar gesteld. Er zijn daarbuiten geen andere communicatiekanalen gebruikt.

Er bestaan bij gemeenten diverse ideeën over de wijze waarop voorlichting in de toekomst ingevuld zou kunnen worden. Deze ideeën zijn weggeschreven in een communicatieplan of het PvAZ. Over de ideeën meer in paragraaf 6.6.

6.5 Registratiesysteem

Voorwaarden voor deelname aan het PvAZ zijn onder andere dat de gemeente een nulmeting uitvoert (ter bepaling van het nulpunt) en een registratiesysteem ontwikkelt. Via het registratiesysteem dient de gemeente zicht te krijgen op het percentage zwemvaardige kinderen. De eerste registratie kan (in zekere zin) gezien worden als de nulmeting. Vanuit het Ministerie van OCenW zijn geen aanvullende eisen gesteld aan de wijze van registreren c.q. de uitvoering van de nulmeting. Iedere gemeente heeft op eigen wijze vorm en inhoud gegeven aan de nulmeting met als gevolg dat de beschikbare gegevens niet vergelijkbaar zijn.

Van de tien gemeenten hebben er zes een nulmeting uitgevoerd, waarvan de gegevens ook beschikbaar zijn. De andere vier gemeenten hebben wel een nulmeting gehouden, maar de gegevens nog niet verwerkt.

Tabel 6.8: Overzicht van gegevens uit de nulmeting van zes gemeenten (met achtergrondvariabelen)

Gem.	Peildatum	Groepen	NZ G8	NZ G(?)	SZ	IA
1	Maart 02	7 en 8	19%		Nee	75 – 100*
2	Augustus 02	5 en 6	-	46% (6)	Ja	200 >
3	Februari 03	5 t/m 8	9%		Ja	75 – 100
4	Mei 03	3 t/m 8	9%		Ja	50 – 75
5	September 03	3, 5 en 7	-	8% (7)	Nee	50 – 75
6	September 03	1 t/m 8	15%		Ja	75 – 100

NZ G8 = niet zwemvaardig groep 8

NZ G? = niet zwemvaardig andere groep dan 8 (zie tussen haakjes)

SZ = Schoolzwemmen

IA = Inwoners aantal (x1000)

Van de andere vier gemeenten is het volgende betreffende de nulmeting bekend:

Gemeente 7 (IA: 200 >, SZ: Ja):

- Peildatum is september 2003
- De gegevens moeten nog verwerkt worden
- Enkel instroom en uitstroom schoolzwemmen wordt gemeten.

Gemeente 8 (IA: 125 – 150, SZ: Ja):

- Peildatum is najaar 2003
- De gegevens moeten nog verwerkt worden
- Er zijn gegevens uit schooljaar 2001 – 2002 beschikbaar (uitstroom SZ, groep 5: 26% is nog niet zwemvaardig).

Gemeente 9 (IA: 200 >, SZ: Ja):

- Peildatum is februari 2003
- De gegevens moeten nog verwerkt worden (aparte inventarisatie groepen 3, 4 en 7, 8 naast registratie SZ in groep 5 en 6)
- Er zijn gegevens uit schooljaar 2001 – 2002 beschikbaar (uitstroom SZ, groep 6: 31% is nog niet zwemvaardig).

Gemeente 10 (IA: 125 – 150, SZ: Ja):

- Peildatum is najaar 2003
- De gegevens moeten nog verwerkt worden
- Er is een indicatie gemaakt op basis van registraties uit 2001 (uitstroom SZ, wisselende groepen: 40% is nog niet zwemvaardig).

Registratiesystematiek

Gemeenten zijn zoekende naar een efficiënte wijze van registreren, zonder zichzelf of anderen daar extreem mee te belasten. Het wordt in de praktijk als een omvangrijke klus ervaren, waarvoor medewerking van andere partijen (vooral scholen) een vereiste is. Er worden verschillende (combinaties van) registratiesystemen gebruikt:

Hoe is er gemeten?

- Jaarlijkse inventarisatie via de scholen
- Structurele registratie via de zwembaden door instructeurs (schoolzwemmen)
- Structurele registratie via de zwembaden door groepsdocent
- Combinatie van registratie via de zwembaden (groepen schoolzwemmen) en via de scholen (overig groepen)
- Combinatie van registratie via de zwembaden (groepen schoolzwemmen) en via de scholen (groepen schoolzwemmen), ter vergelijking en opsporing foute registraties
- Combinatie van registratie via de zwembaden (groepen schoolzwemmen) en via de scholen (alle groepen)
- Combinatie van registratie via de zwembaden (groepen schoolzwemmen) en via de scholen (alleen groep 8), specifiek gericht op de regeling
- Via leerlingvolgsysteem (schoolzwemmen), schriftelijke enquête (school) en éénmaal telefonische enquête (school).

In welke groepen is gemeten?

Vier gemeenten hebben de nulmeting gehouden in de groepen 3 t/m 8 (waarvan één gemeente 1 t/m 8). De andere gemeenten hebben de zwemvaardigheid van leerlingen bij een beperkt aantal groepen gemeten. Die meting is daarbij altijd gerelateerd aan het (school)zwemaanbod. In de praktijk komt dat neer op het meten van instroom en uitstroom schoolzwemmen (of vangnet).

Wat is er gemeten?

Over het algemeen wordt alleen de zwemvaardigheid uitgedrukt in een percentage. Er zijn gemeenten geweest die bij de meting een aantal achtergrondvariabelen hebben meegenomen. In dat geval is de zwemvaardigheid gekoppeld aan één of meerdere van de volgende achtergrondvariabelen:

- Leeftijd (groepen)
- Sekse (jongens / meisjes)
- Leerlinggewicht, SE score (1,0, 1,25 en 1,9)
- Land van herkomst.

Bij die gemeenten die de SE score hebben meegenomen in het onderzoek wordt zichtbaar dat een hoge SE score samenhangt met een groter percentage niet zwemvaardige leerlingen.

6.6 Voorgenomen maatregelen

De gemeenten hebben zich voorgenomen de volgende maatregelen te nemen:

Beleid en visie

- Visie ontwikkelen met betrekking tot het schoolzwemmen
- Beleidsmatig duidelijke keuzes maken en lijnen uitzetten.

Organisatie

- Aanstellen projectleider.

Onderzoek

- Onderzoek (laten) uitvoeren naar:
 - de mogelijkheden van financiële tegemoetkoming via stadspas
 - de mogelijkheden om de zwemvaardigheid op te nemen in een leerlingvolgsysteem van het basisonderwijs of leerlingenadministratie van de gemeente
 - de watercapaciteit (vooral ondiep instructiewater, afgezet tegen het aantal inwoners)
 - het percentage (niet) zwemvaardige leerlingen
 - de relatie tussen de gegevens van de nulmeting met de registratie op het zwembad
 - de motieven of belemmeringen van ouders om hun niet zwemvaardige kinderen (niet) naar zwemles te sturen (of gebruik te maken van het aanbod vanuit de regeling)
 - profiel van de doelgroep en hun beweegredenen
 - de kwaliteit van het zwemonderwijs
 - wachtlijsten (en de eventuele 'vervuiling')
 - de mogelijkheden van een centraal wachtlijststelsel voor particuliere zwemlessen
 - prestatie-indicatoren voor het schoolzwemmen, breder dan het percentage zwemvaardigheid.

(School)zwemaanbod

- Zwemaanbod wijzigen:
 - intensiveren schoolzwemmen
 - vangnetten ontwikkelen, eventueel gericht op specifieke doelgroepen
 - vangnetten koppelen aan andere bestaande voorzieningen, zoals de Brede School of andere naschoolse activiteiten
 - stimuleren deelname aan vangnetten
 - schoolzwemmen in andere groep van het basisonderwijs plaatsen.

Voorlichting

- Opstellen communicatieplan, voorlichtingscampagne
- Ontwikkelen voorlichtingsmaterialen (flyer, brochure)
- Samenstellen powerpointpresentatie (op iedere gewenste plek inzetbaar)
- Samenstellen leskist (met onder andere flyer en video)
- Samenstellen van een informatiepakket met een folder, zwemvleugeltjes en een vrijkaartje ouder-en-kind-zwemmen
- Binnen gemeente overleg plegen met partijen die ervaring hebben met voorlichting aan achterstandsgroepen
- Voorlichtingsmaterialen uitzetten bij basisscholen, peuterspeelzalen, kinderdagverblijven, consultatiebureaus, GGD (al dan niet gekoppeld aan bezoek schoolarts leerlingen groep 2), zelforganisaties, buurthuizen, moskeeën en de inburgeringscursus.

Evaluatie

- De ingeslagen weg en gecreëerde interventies evalueren (en waar nodig bijstellen).

7. 'VAN ANALYSE NAAR UITEENZETTING' *Analyse*

7.0 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de in hoofdstuk 6 gepresenteerde resultaten geanalyseerd, geïnterpreteerd en besproken. Daaruit zullen discussiepunten naar voren komen en conclusies worden getrokken. Achtereenvolgens worden besproken:

- De projectorganisatie
- Het (school)zwemaanbod
- De communicatie & voorlichting
- Het registratiesysteem
- De voorgenomen maatregelen.

7.1 Projectorganisatie

Acht van de tien gemeenten hebben specifiek voor schoolzwemmen of het PvAZ een projectgroep in het leven geroepen. Bij vier gemeenten bestond de projectgroep al voordat het PvAZ werd gelanceerd. In de projectgroepen is een vertegenwoordiging aangetroffen van de belangrijkste betrokken partijen (zie 6.2). Een projectgroep komt gemiddeld 5 à 6 keer per jaar bij elkaar.

Bij twee gemeenten wordt het PvAZ vanuit een centraal punt gecoördineerd en zijn extra maatregelen getroffen om draagvlak voor het plan te creëren. Bij één gemeente via een onderzoek, bij de andere door veelvuldig contact en bezoek. Bij beide gemeenten is een coördinator aangesteld die zorgdraagt voor de uitvoering van het PvAZ.

Opvallend is het uitblijven van welzijns- en minderheidsinstellingen in de projectgroep. Deze instellingen zijn belangrijke communicatiekanalen voor een eventuele voorlichtingscampagne. Mogelijk dat de beperkte inzet op voorlichting en communicatie, de reden is dat deze instellingen (nog) niet vertegenwoordigd zijn in de projectgroep. Het beperkte materiaal dat is ontwikkeld is bovendien uitgezet via de scholen. Wel zijn gemeenten voornemens meer tijd te gaan besteden aan voorlichting en dan worden ook de welzijns- en minderheidsinstellingen genoemd als belangrijke 'partners'.

7.2 (School)zwemaanbod

7.2.1 wijziging (school)zwemaanbod

Acht van de tien gemeenten hebben op basis van het PvAZ het zwemaanbod gewijzigd. Er is een grote diversiteit aan maatregelen getroffen. Grofweg kan onderscheid gemaakt worden tussen *kwantitatieve* en *kwalitatieve* maatregelen.

Kwantitatieve maatregelen

Onder kwantitatieve maatregelen wordt verstaan een intensivering van het bestaande (school)zwemaanbod. Gemeenten hebben dat gedaan door of meer zweminstructeurs in te zetten (waardoor gewerkt kan worden met kleinere meer homogene groepen) of de lestijd te verruimen. Van alle mogelijkheden is de eerste organisatorisch gezien het minst bewerkelijk. Het enige wat moet gebeuren is het maken van een nieuwe groepsindeling. Dat kan bij wijze van spreken bij aanvang van de les gedaan worden. De tweede optie is bewerkelijker, omdat dan een nieuw rooster moet worden gemaakt en dat heeft allerlei consequenties. Denk aan het ingerichte zwemonderwijsprogramma, inzet personeel, beschikbaar water, afstemmen leerlingvervoer, afstemmen scholen, etc.

De vraag die zich opwerpt (en nog onbeantwoord blijft) is: hoe effectief is de intensivering? Met andere woorden: wat is het te verwachten effect op de zwemvaardigheid? Het verruimen van de lestijd of verhogen van de ratio zweminstructeur:leerling leidt niet automatisch tot een hoger rendement. De intensivering moet benut worden. De vraag is hoe de zwembaden dat doen, hoe zij inspelen op de extra beschikbare tijd c.q. hoe daar invulling aan wordt gegeven.

De kwantitatieve maatregel roept nog een vraag op: hoeveel tijd is nodig om een kind het A-diploma te laten halen? Het antwoord is sterk afhankelijk van een aantal factoren, zoals leeftijd, type onderwijs (regulier, speciaal, bijzonder), type leerling / kind, frequentie van het aanbod, groepsomvang, kwaliteit van het zwemonderwijs, vaste zwemonderwijzers, aanwezigheid van een zwemplan, gebruik van een leerlingvolgsysteem, etc. Door NRZ is naar aanleiding van onderzoek een norm opgesteld. De norm gaat uit van optimale omstandigheden met betrekking tot hiervoor genoemde aspecten. De norm stelt:

Een vierjarig kind (startleeftijd) heeft voor het behalen van het A-diploma 40 klokuren zwemles nodig, van het A- naar het B-diploma nog eens 6 klokuren en van het B- naar het C-diploma nog eens 7 klokuren. Bron: NRZ.

Naarmate de (start)leeftijd toeneemt, neemt het aantal vereiste klokuren zwemles af.

Kwalitatieve maatregelen

Onder kwalitatieve maatregelen wordt verstaan het creëren van een nieuw aanvullend zwemaanbod. Getuige tabel 6.6 zijn gemeenten erin geslaagd een grote diversiteit aan zwemvangnetten te creëren, waaronder een schoolzwemvangnet, georganiseerd vangnet, vrij vangnet en doelgroepvangnet:

Schoolzwemvangnet

Indien gemeenten schoolzwemmen aanbieden worden de vangnetten meestal aansluitend aangeboden en geldt voor kinderen die na het schoolzwemprogramma nog niet beschikken over voldoende zwemvaardigheid: meedoen met het reguliere schoolzwemmen totdat het diploma behaald is, het zogenaamde **navangnet**. Uiteraard vraagt dat van scholen de bereidheid om bij die leerlingen verzuim bij andere lessen toe te staan.

Twee gemeenten hebben een **voorvangnet** gecreëerd. Dit vangnet gaat vooraf aan het schoolzwemmen met als doel kinderen watervrij te maken. Een kind leert pas zwemmen als het watervrij is, daarover is iedereen het eens. Een dergelijk vangnet kan (theoretisch gezien) zorgen voor een hoger rendement bij het eigenlijke schoolzwemmen (je kunt sneller aan de slag met het aanleren van de vaardigheid). Bovendien stimuleert een voorvangnet ook het ontdekkend en spelend leren zwemmen. De praktijk moet nog uitwijzen hoe effectief het voorvangnet is.

Tabel 7.1: Voor- en nadelen van een schoolzwemvangnet

Voordeel	-	relatief eenvoudig te koppelen aan het bestaande schoolzwemmen
	-	vangnet voor <u>alle</u> niet zwemvaardige kinderen
	-	hoog deelnemerspercentage
	-	effectief, een hoog rendement
	-	meestal beschikbaar instructiewater (onder schooltijd)
	-	gefinancierd voor ouders
Nadeel	-	verzuim bij andere lessen
	-	niet zwemvaardige kinderen uit groep zwemvaardige kinderen halen (stigmatisering)

Georganiseerd vangnet

Hier gaat het om vangnetten die los staan van een eventueel schoolzwemaanbod en die toegankelijk zijn voor alle niet zwemvaardige kinderen. Deze georganiseerde vangnetten tref je in ieder geval aan bij die gemeenten die geen schoolzwemmen aanbieden. Het vangnet wordt op een specifiek moment ingepland, vaak gekoppeld aan bestaande voorzieningen zoals de Brede School, de verlengde schooldag en naschoolse activiteiten. Een koppeling aan bestaande voorziening heeft als voordeel dat de activiteiten elkaar versterken. Het is bovendien organisatorisch makkelijk in te passen. Indien het aansluitend aan school plaatsvindt, is er ook sprake van een hoger deelnemerspercentage. Naschoolse activiteiten bieden vaak een keuzeprogramma, waar zwemmen een onderdeel van kan zijn. Dit betekent ook dat kinderen (of scholen) voor andere activiteiten kunnen kiezen.

Tabel 7.2: Voor- en nadelen van een georganiseerd vangnet

Voordeel	-	vangnet voor <u>alle</u> niet zwemvaardige kinderen
	-	te koppelen aan bestaande voorzieningen, activiteiten
	-	over het algemeen na school (geen verzuim)
	-	plaats, datum en tijd bekend
	-	meestal gefinancierd voor ouders
Nadeel	-	beperkt beschikbaar instructiewater (na schooltijd)
	-	soms betreft het een keuzeactiviteit

Vrij vangnet

Het vrije vangnet is niet georganiseerd, maar wel gefaciliteerd. Ouders van niet zwemvaardige kinderen worden uitgenodigd met hun kind naar één van de zwembaden te gaan om zich aan te melden voor (in de regel gratis) zwemlessen. Deze kinderen krijgen voorrang op de wachtlijst (indien die er is). De ouder moet zelf de kinderen brengen en halen. In de praktijk blijkt echter de opkomst erg tegen te vallen. Van alle vangnetten lijkt deze daarom het minst effectief te zijn. Daarnaast ontstaat de discussie waarom deze ouders, die zelf de verantwoordelijkheid voor afdoende zwemvaardigheid van hun kinderen niet genomen hebben, op deze wijze voorrang krijgen op de wachtlijst en de lessen ook nog eens gefinancierd krijgen.

Tabel 7.3: Voor- en nadelen van een vrij vangnet

Voordeel	- vangnet voor <u>alle</u> niet zwemvaardige kinderen
	- flexibel voor ouders en kinderen, zelf in te plannen
	- voorrang op wachtlijst
	- gefinancierd voor ouders
	- na school (geen verzuim)
Nadeel	- laag deelnemerspercentage (niet iedereen maakt gebruik van aanbod)
	- geen grip op continuïteit en effect
	- uitval
	- beperkt beschikbaar instructiewater (na schooltijd)
	- tegenstrijdig met het gelijkheidsbeginsel

Doelgroepvangnet

Een aantal gemeenten heeft een vangnet gecreëerd voor specifieke doelgroepen, zoals Islamitische scholen of scholen met een groot percentage leerlingen van allochtone afkomst. Bij die scholen blijkt het percentage zwemvaardige leerlingen immers beduidend lager te liggen. Een dergelijk vangnet kan daarom zeer effectief zijn en de zwemvaardigheid in zijn totaliteit een enorme impuls geven. Een doelgroepvangnet wordt vaak ook vanuit het oogpunt van de culturele en religieuze identiteit ingezet, bijvoorbeeld voor de Islamitische scholen. Praktisch betekent dit dat jongens en meisjes gescheiden zwemmen en dat ook de zweminstructeur van gelijke sekse is.

Een doelgroepvangnet roept een discussie op rondom het **gelijkheidsbeginsel**. De voorziening is namelijk niet voor iedereen toegankelijk, maar uitsluitend bedoeld voor de beoogde doelgroep. Er zijn gemeenten die principieel kiezen voor een voor ieder toegankelijke voorziening. Niemand wordt uitgesloten. Vangnetten voor specifieke doelgroepen sluiten wel uit en kunnen leiden tot (politieke) onrust en irritatie bij diegenen die uitgesloten zijn.

Tabel 7.4: Voor- en nadelen van een doelgroepvangnet

Voordeel	- doelgroep met hoog percentage niet zwemvaardige kinderen
	- meestal gefinancierd voor ouders
	- hoog deelnemerspercentage
	- effectief, hoog rendement
	- tegemoet komen aan culturele en religieuze identiteit (gescheiden zwemmen)
Nadeel	- tegenstrijdig met het gelijkheidsbeginsel
	- ad hoc benadering, selectief, een groep

7.2.2 Visie op schoolzwemmen en het PvAZ

Bij de vragen omtrent inrichting van het schoolzwemmen en eventuele vangnetten is naar visie, beleid en uitgangspunten gevraagd. Niet alle gemeenten hebben dat voor zichzelf duidelijk. Soms vaart het schoolzwemmen op een jarenlange traditie en weet men niet anders. Met gemeenten is in dit verband gesproken over:

- Het doel van het (school)zwemaanbod
- Waar de verantwoordelijkheid ligt voor de zwemvaardigheid
- Het accent op voorlichting of vangnet
- De ideale leeftijd om te leren zwemmen.

Met welk doel een (school)zwemaanbod?

Er zijn gemeenten die het schoolzwemmen plaatsen in de context van het bewegingsonderwijs. Daarmee is schoolzwemmen onderdeel van het curriculum en beoogt het meer dan het zwemvaardig zijn. Het kunnen zwemmen is niet alleen een must in verband met veiligheid. Zwemmen is ook recreatie, zwemmen is ook leuk, zwemmen is ook gezond, zwemmen is ook cultuur en zwemmen is ook sport. Niet voor niets zoeken veel mensen het water op als zij op vakantie gaan. In en rondom het water is altijd veel te doen. Kortom: schoolzwemmen wordt gelegitimeerd vanuit het (brede) perspectief van (bewegings)onderwijs.

Bij het PvAZ gaat het echter maar om één ding: voldoende zwemvaardig zijn, zodat kinderen zich redden in het water. Wie zich zuiver en alleen daar op richt maakt van schoolzwemmen (of de vangnetten) een 'diplomafabriek'. Het gaat erom leerlingen zo snel mogelijk de techniek van het zwemmen bij te brengen en uiteindelijk te helpen aan een diploma. Dit laatste is het 'ultieme' bewijs dat leerlingen zich veilig in en rondom het water kunnen begeven. Kortom: het (school)zwemaanbod wordt gelegitimeerd vanuit het (smallere) perspectief van veiligheid.

Wie is verantwoordelijk?

Wie is verantwoordelijk voor de zwemvaardigheid van de kinderen: de ouders of de gemeente? Veel gemeenten spreken graag van een gemeenschappelijke of gedeelde verantwoordelijkheid. Een enkele gemeente spreekt duidelijk uit dat in eerste instantie de verantwoordelijkheid ligt bij de ouders. Eén gemeente neemt de verantwoordelijkheid voor de zwemvaardigheid geheel voor haar rekening. Hoewel het schoolzwemmen bij gemeenten vaak op de agenda staat bij bezuinigingsrondes, wordt het bij de pilot-gemeenten op een enkeling na nog steeds aangeboden en gefinancierd. Op één of andere manier hebben gemeenten er blijkbaar moeite mee om de verantwoordelijkheid volledig bij de ouders te leggen. Politiek gezien ligt dit thema gevoelig, omdat de gevolgen desastreus kunnen zijn. De verdrinkingsgevallen zijn ook voor de Tweede Kamer aanleiding geweest om dit PvAZ te initiëren. Bij de overheid draait het in dit geval maar om één ding: minimaliseren van de kans op verdrinking.

'Voorlichting' of 'vangnet'?

Hier ontstaat een dilemma dat ook zichtbaar is binnen de regeling. Het PvAZ bestaat immers uit *enerzijds* voorlichting gericht aan ouders om hen te stimuleren zelf verantwoordelijkheid te nemen hun kinderen te leren zwemmen en *anderzijds* het opzetten of intensiveren van vangnetten om die kinderen die nog niet zwemvaardig zijn aan voldoende zwemvaardigheid te helpen. In de regeling schuilt dus het gevaar dat ouders de verantwoordelijkheid niet nemen, in de wetenschap dat de gemeente dat doet (schoolzwemmen en/of vangnetten). Uiteraard niet zonder risico's, maar financieel wel zo voordelig. Dan is de vraag: waar richt de gemeente zich op?

Uit deze monitor blijkt dat geen enkele gemeente voorlichting heeft ontwikkeld om de ouders er zelf toe te bewegen hun kinderen op te geven bij de particuliere zwemlessen. Het (beperkte) ontwikkelde voorlichtingsmateriaal was vooral gericht op de inrichting van het (school)zwemaanbod en de mogelijkheden daarbinnen voor ouders. Oorzaak voor deze aanpak is mogelijk gelegen in de beperkte zwemwatercapaciteit na school (vanaf 15.30 uur). Veel gemeenten hebben wachtlijsten voor de particuliere zwemlessen. Wachttijden lopen soms op tot wel twee jaar. Dat kan gemeenten ertoe bewegen niet voor voorlichting te kiezen. Anderzijds, wanneer de gemeente de verantwoordelijkheid voor de zwemvaardigheid bij ouders legt, dient zij randvoorwaarden (lees instructiewater) te creëren, waardoor ouders hiertoe in staat gesteld worden.

De weegschaal slaat dus duidelijk door naar het vangnet. Er is vooral gekozen voor aanpassingen op het gebied van het (school)zwemaanbod, hetzij door intensivering, hetzij door het ontwikkelen van een nieuw en aanvullend aanbod in de vorm van vangnetten.

Wanneer naar zwemles?

Voor de leeftijd 8 t/m 12 jaar (tot aan de puberteit) geldt een optimale sensomotorische leergevoeligheid. Het is de ideale leeftijd om leerlingen fijn en grof motorische vaardigheden aan te leren. Dat geldt dus ook voor schoolzwemmen. Oudere leerlingen (einde basisschool) krijgen het zwemmen sneller onder de knie. Gemeenten die ervoor kiezen het (school)zwemaanbod te plaatsen in groep drie zullen dus geduld moeten hebben. Kinderen doen er ten opzichte van de oudere basisschoolleerlingen langer over. Dit staat natuurlijk in contrast met het veiligheidsprincipe. We zien kinderen graag snel zelfredzaam in het water. Dat betekent voor een gemeente extra investeren in schoolzwemmen (intensiteit, frequentie en vangnetten na het schoolzwemmen). Want de praktijk wijst uit dat na een (school)zwemaanbod in groep drie lang niet alle leerlingen beschikken over een diploma (lees voldoende zwemvaardigheid).

Afhankelijk van deze en voorgaande gezichtspunten kan de gemeente met betrekking tot het PvAZ een aantal weloverwogen keuzes maken. De op de volgende pagina gepresenteerde opties betreffen een vrij theoretische uiteenzetting en doen geen recht aan de complexiteit van de werkelijkheid. Echter, ze kunnen wel helpen de keuzes te maken.

Tabel 7.5: 'Zo snel mogelijk zwemvaardig'

Doel van het (school)zwemaanbod	:	zo snel mogelijk zwemvaardig
Verantwoordelijkheid zwemvaardigheid	:	gemeente
(School)zwemaanbod	:	lagere groepen van de basisschool, bij voorkeur groep 3 en/of 4
(School)zwemprogramma	:	relatief intensief
Kosten	:	relatief hoog
Accent PvAZ	:	'vangnet'

Tabel 7.6: '(School)zwemaanbod als bewegingsonderwijs'

Doel van het (school)zwemaanbod	:	(school)zwemaanbod is onderdeel van curriculum bewegingsonderwijs, overdracht bewegingscultuur (motieven liggen op gebied van gezondheid, fun, recreatie en sport)
Verantwoordelijkheid zwemvaardigheid	:	ouders
(School)zwemaanbod	:	hogere groepen van de basisschool, bij voorkeur groep 5 en/of 6
(School)zwemprogramma	:	relatief compact

Kosten	:	relatief laag
Accent PvAZ	:	'voorlichting'

7.3 Communicatie en Voorlichting

Van de twee peilers 'voorlichting' en 'vangnet', waar het PvAZ zich op richt, is 'voorlichting' duidelijk wat op de achtergrond gebleven. Behalve 'algemene pers' (persberichten, artikelen via bestaande magazines en nieuwsbrieven) is er nauwelijks nieuw voorlichtingsmateriaal ontwikkeld. Door drie van de tien gemeenten zijn voorlichtingsmaterialen ontwikkeld, bestaande uit meertalige folders en één meertalige video. De voorlichting is verspreid via school en richt zich op het gecreëerde (gewijzigde) zwemaanbod.

Er is een roep geweest naar ontwikkeling van een landelijke voorlichtingscampagne. Die is er niet gekomen en iedere gemeente vindt in feite het wiel opnieuw uit. Zo zijn er verschillende folders gemaakt en zijn er ook verschillende video's 'in omloop'.

De regeling schrijft voor dat voorlichting de ouders moet stimuleren zelf de verantwoordelijkheid voor de zwemvaardigheid van hun kinderen te nemen. Het zou ouders met hun niet zwemvaardige kinderen naar het zwembad moeten 'lokken'. Er zijn echter lange wachtlijsten voor de particuliere lessen. Deze lessen worden doorgaans tussen 15.30 en 18.30 uur aangeboden. En als de ouders tegen een wachtlijst van een jaar of langer aanlopen dan is dat op zijn minst niet echt motiverend.

Veel gemeenten kiezen er dus niet voor deze weg te bewandelen of willen nog laten uitzoeken hoe groot de wachtlijsten daadwerkelijk zijn (en 'vervuiling' van de wachtlijst wegnemen). Soms bestaat de wens de watercapaciteit (vooral geschikt instructiewater) te onderzoeken en deze af te zetten tegen het aantal inwoners. Sommige gemeenten wachten op uitbreiding van de zwemwatercapaciteit en sommige gemeenten gebruiken zelfs recreatiewater voor de zwemlessen. De watercapaciteit schiet na 15.30 uur bij de meeste gemeenten behoorlijk tekort.

Op de website van LC kunt u een uitgebreid en informatief onderzoek downloaden met als titel: *De zwembaden in Nederland 2002 en verder..., een inventarisatie en analyse van de zwembad- en kinddichtheid in Nederland*. Dit onderzoek, dat is uitgevoerd in het kader van het PvAZ, kan u helpen uw eigen situatie af te zetten tegen het landelijk en provinciaal gemiddelde.

Het voorgaande verklaart mogelijk de keuzes die op dit moment zijn gemaakt. De gemeente is aangewezen op oplossingen onder schooltijd. En dan ontstaat direct de relatie met schoolzwemmen. Als dat er niet is wordt zelfs overwogen, in overleg met scholen, een vangnet onder schooltijd aan te bieden. De scholen zijn daar doorgaans echter niet warm voor te krijgen. Het wordt ervaren als inbreuk op het bestaande onderwijsprogramma.

Evengoed zijn de gemeenten voornemens voorlichting nog een impuls te geven, al dan niet op basis van nog uit te voeren vooronderzoek.

7.4 Registratiesysteem

Volgens de regeling dienen gemeenten een effectief registratiesysteem te ontwikkelen om adequaat en betrouwbaar de zwemvaardigheid (lees diplomabezit) van kinderen in kaart te brengen. Immers, alleen dan zijn gemeenten in staat om het effect te meten van de genomen maatregelen. Dat veronderstelt ook dat gemeenten het nulpunt bepalen. En dus is gestart met de uitvoering van een nulmeting ter indicatie van het percentage zwemvaardige kinderen voorafgaand aan het PvAZ. Dat was ook een voorwaarde voor deelname aan de regeling.

In de tussenrapportage over 2002 is aan gemeenten gevraagd gegevens aan te leveren betreffende dit nulpunt. Gevraagd: het percentage **niet** zwemvaardige kinderen van de groepen 3 t/m 8 met als peildatum augustus 2002. Slechts een klein aantal gemeenten bleek in staat te zijn deze vraag te beantwoorden. Ten tijde van deze monitor bleken vier van de tien gemeenten nog steeds niet te beschikken over de vereiste gegevens. Zoals uit de resultaten blijkt werden cijfers uit het verleden aangedragen.

Het is om een aantal redenen dat het effect van het PvAZ niet of nauwelijks landelijk bepaald kan worden:

- Er heeft geen landelijke nulmeting (op basis van een eenduidige onderzoeksmethodiek) plaatsgevonden
- Er is geen enkele voorwaarde gesteld aan de wijze van meten c.q de kwaliteit van de registratiesystematiek
- De gemeenten hebben zelf bepaald wat zij meten, welke achtergrondvariabelen zij eventueel meenemen, hoe zij de meting uitvoeren en wanneer ze dat doen.

Het gevolg van het voorgaande is een grote variatie in wat, wanneer, op welke wijze gemeten is. Variatie is aangetroffen met betrekking tot:

- De gehanteerde onderzoeksmethodiek en kwaliteit daarvan:
 - telefonische enquête (via scholen)
 - schriftelijke enquête (via scholen)
 - registratie op de zwembaden (al dan niet op basis van een leerlingvolgsysteem)
 - wijze van verwerken (o.a. categorie 'missing')
- Tijdstip van meten (peildatum)
- De onderzochte populatie variërend van ... tot ...:
 - de totale populatie (alle leerlingen in het basisonderwijs)
 - alleen scholen die deelnemen aan het schoolzwemmen
 - alleen scholen van het regulier onderwijs (bijzonder onderwijs buiten beschouwing gelaten)
 - het al dan niet afzonderlijk in beeld brengen van het speciaal onderwijs
 - alleen die scholen die cijfers hebben aangeleverd (respons buiten beschouwing gelaten)
- Het al dan niet opnemen van achtergrondvariabelen, zoals:
 - meerdere groepen basisonderwijs (ten behoeve van het verloop van de zwemvaardigheid)
 - sekse
 - SE score (1,0, 1,25 en 1,9)
 - land van herkomst.

De nulmeting en wijze van registreren zijn onvoldoende uniform uitgelijnd. De gepresenteerde percentages kunnen niet met elkaar vergeleken worden. En met het ontbreken van een eenduidig ijkpunt kan ook het effect van de regeling op landelijk niveau niet gemeten worden. Het is wel mogelijk een relatief effect per gemeente vast te stellen, er vanuit gaande dat de werkwijze van de nulmeting gehanteerd wordt bij iedere volgende meting.

7.5 Voorgenomen maatregelen

De gemeenten hebben aangegeven op het terrein van *onderzoek* en *voorlichting* de nodige maatregelen te willen nemen getuige de opsomming paragraaf 6.7. Onderzoek moet de gemeenten bedienen van relevante informatie om het PvAZ verder uit te lijnen. Voorlichting is tot op heden onderbelicht gebleven en moet nog een impuls krijgen. De tussenrapportage over 2003 en de monitor 2004 moet uitwijzen in hoeverre gemeenten daarin ook zullen slagen.

8. 'VAN MONITOR TOT AANBEVELING' *Aanbevelingen*

8.0 Inleiding

Voortkomend uit de resultaten, conclusies en discussies volgen nu enkele aanbevelingen, die ten doel hebben de kwaliteit van het PvAZ kracht bij te zetten.

8.1 Visie

Het PvAZ biedt een breed scala aan mogelijkheden om uiteindelijk de doelstellingen van een verbeterde zwemvaardigheid onder de basisschoolleerlingen te realiseren. De Stimuleringsregeling Zwemvaardigheid geeft richting aan de te nemen maatregelen, namelijk:

- *Voorlichting* aan ouders om hen te stimuleren zelf verantwoordelijkheid te nemen voor voldoende zwemvaardigheid van hun kinderen
- Creëren van *vangnetten* om die kinderen, die na het schoolzwemmen en / of de particuliere zwemlessen nog niet zwemvaardig zijn, alsnog aan een zwemdiploma te helpen.

Het is vervolgens aan iedere gemeente om voor haar situatie passende maatregelen te nemen. Dat begint bij visie en beleid en dus keuzes maken. Dan is een belangrijke vraag voor de gemeente welke verantwoordelijkheid zij heeft (of wil nemen) in deze context?

Aan de gemeenten wordt aanbevolen standpunten in te nemen ten aanzien van:

- De verantwoordelijkheid voor de zwemvaardigheid
 - De legitimering van een eventueel (school)zwemaanbod
- Deze standpunten zijn leidend voor de invulling van het PvAZ.

8.2 (School)zwemaanbod

Op het gebied van het (school)zwemaanbod zijn door gemeenten de nodige maatregelen getroffen. Het gaat in de praktijk om (een combinatie van) kwantitatieve en kwalitatieve maatregelen.

Gemeenten wordt aanbevolen om:

- De bestaande maatregelen op gebied van het (school)zwemaanbod te evalueren en af te zetten tegen de mogelijkheden die zijn gepresenteerd in deze monitor, te weten de intensivering van het aanbod en de zwemvangnetten (schoolzwemvangnet, vrij vangnet, georganiseerd vangnet en doelgroepvangnet)
- De effectiviteit van de genomen maatregelen te evalueren
- Op basis van de evaluatie de ingeslagen weg te continueren, of indien nodig nieuwe maatregelen te nemen.

8.3 Voorlichting

De meeste gemeenten hebben maatregelen genomen op het gebied van het (school)zwemaanbod. Voorlichting is in beperkte mate ontwikkeld en verdient in algemene zin meer de aandacht.

Gemeenten wordt aanbevolen om:

- Een doelgroeponderzoek uit te (laten) voeren ten behoeve van profiel, motieven, bereikbaarheid, toegankelijkheid e.d. van de groep ouders waarop voorlichting gericht moet zijn
- Een voorlichtingscampagne op te zetten, op basis van de doelgroepomschrijving (zie hiervoor), met als doel dat ouders van niet zwemvaardige kinderen zelf verantwoordelijkheid te nemen voor voldoende zwemvaardigheid van hun kinderen
- Voorlichtingsmateriaal te ontwikkelen (al dan niet meertalig)
- Communicatiekanalen te creëren en te benutten (zoals kinderdagverblijven, peuterspeelzalen, gastouderbureaus, consultatiebureaus, GGD, zelforganisaties, inburgeringscursus, etc.)
- Welzijns- en minderheidsinstellingen te betrekken bij de opzet en uitvoering van de voorlichtingscampagne.

8.4 Registratiesystematiek

De registratie van de zwemvaardigheid varieert per gemeente sterk als het gaat om de (onderzoeks)systematiek en de kwaliteit ervan. Daarnaast is door het ontbreken van een landelijke 0-meting moeilijk om gegevens te cumuleren. Indien het Ministerie van OCenW een eenduidige (effect)meting wil hebben levert dit dus problemen op.

Aan het Ministerie van OCenW wordt aanbevolen om:

- De nog komende effectmetingen, zo mogelijk, landelijk te stroomlijnen voor wat betreft planning en te verzamelen data (voorschriften opstellen waaraan de meting dient te voldoen)
- Gemeenten te stimuleren een eenduidige wijze van registreren van de zwemvaardigheid te gaan hanteren
- Een landelijke effectmeting te organiseren, indien verantwoording aan de Tweede Kamer afgelegd moet worden

Gemeente wordt aanbevolen om:

- Een eenduidige en op de doelstelling van de Stimuleringsregeling Zwemvaardigheid afgestemde wijze van registreren van de zwemvaardigheid gaan hanteren
- De onderzoeksmethodiek en -aanpak inzichtelijk te maken voor het Ministerie van OCenW in de tussenrapportage
- Inzichtelijk te maken hoe respons (en non-respons) verwerkt zijn
- Inzichtelijk te maken hoe de categorie missing wordt verwerkt
- Een analyse los te laten op de gevonden resultaten
- Een relatie te leggen met de doelstelling van het project
- De voortgang te beschrijven

8.5 Tenslotte

Aanvullend op het voorgaande wordt aanbevolen om:

- Duidelijkheid te scheppen over het (mogelijke) vervolg van de pilot (roep aan het Ministerie van OCenW)
- Prestatie-indicatoren op te stellen voor het (school)zwemaanbod
- Gemeenten te informeren over de projectplanning van de landelijke begeleiding met informatie over de bijeenkomsten, activiteiten, eventueel congresaanbod, te verrichten effectmetingen, tussenrapportage over 2003, monitor 2004, etc.
- Voorafgaand aan de themabijeenkomsten te inventariseren welke ondersteuningsbehoefte bestaat bij de gemeenten.

9. AFKORTINGEN

GOA	:	Gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid
LC	:	LC Nederlands Instituut voor Lokale Sport & Recreatie
NISB	:	Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen
NRZ	:	Nationale Raad Zwemdiploma's
OCenW	:	Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
PvAZ	:	Plan van Aanpak Zwemvaardigheid
SE-score	:	Score met een indicatie van de individuele achtergrond van elk kind (o.a. opleidingsniveau ouders), ook wel leerlinggewicht genoemd, op basis waarvan aan scholen formatie onderwijsgevend personeel wordt toegekend
SZ	:	Schoolzwemmen
VWS	:	het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn & Sport

10. BRONNEN

Crum, B. (1992). Schoolzwemmen en zwemvaardigheid. Doorn: SBBZ-Werkgroep Schoolzwemmen.

Crum, B. (1997). Schoolzwemmen en zwemvaardigheid II. Een kwestie van educatie en zorg. Doorn: SBBZ-Werkgroep Schoolzwemmen.

Crum, B. (2002). Zwemachterstanden op de basisschool. Oorzaken en remedies. Zoetermeer: Ministerie van OCenW.

Crum, B. & Mirck, B. (2002). Zwemachterstanden op de basisschool. Handreikingen voor invulling plan van aanpak op lokaal niveau. Zoetermeer: Ministerie van OC en W.

Verslagen en correspondentie Tweede Kamer.

Correspondentie vanuit het Ministerie aan gemeenten.

Regeling specifieke uitkering voor gemeenten voor de stimulering van de zwemvaardigheid.

Stimuleringsregeling Zwemvaardigheid (verslag themabijeenkomsten).

BIJLAGE 1

Pilot-gemeenten

Gemeente	Inwonersaantal*
1. Alkmaar	93.390
2. Almelo	71.729
3. Almere	165.106
4. Amersfoort	131.221
5. Amsterdam	736.562
6. Apeldoorn	155.741
7. Arnhem	141.528
8. Breda	164.397
9. Deventer	87.526
10. Dordrecht	120.043
11. Ede	104.771
12. Eindhoven	206.118
13. Emmen	108.198
14. Enschede	152.321
15. 's-Gravenhage	463.826
16. Groningen	177.172
17. Haarlem	147.097
18. Haarlemmermeer	122.902
19. Heerlen	93.969
20. Helmond	84.233
21. Hengelo	80.962
22. 's-Hertogenbosch	132.501
23. Leeuwarden	91.284
24. Leiden**	117.689
25. Lelystad	68.555
26. Maastricht	121.982
27. Nijmegen	156.198
28. Rotterdam	599.651
29. Schiedam	75.802
30. Tilburg	197.917
31. Utrecht	265.151
32. Venlo	91.780
33. Vlissingen	45.199
34. Zaanstad	139.464
35. Zoetermeer	112.594
36. Zwolle	109.955

* per 1 oktober 2003 (Bron: CBS)

** heeft kenbaar gemaakt niet te willen participeren in het PvAZ

BIJLAGE 1

Categorisering naar inwonersaantal

Categorieën	Gemeente	Inwonersaantal
tot 50.000		
	Vlissingen	45.199
50.000 – 75.000		
	Lelystad	68.555
	Almelo	71.729
75.000 – 100.000		
	Schiedam	75.802
	Hengelo	80.962
	Helmond	84.233
	Deventer	87.526
	Leeuwarden	91.284
	Venlo	91.780
	Alkmaar	93.390
	Heerlen	93.969
100.000 – 125.000		
	Ede	104.771
	Emmen	108.198
	Zwolle	109.955
	Zoetermeer	112.594
	Dordrecht	120.043
	Maastricht	121.982
	Haarlemmermeer	122.902
125.000 – 150.000		
	Amersfoort	131.221
	's-Hertogenbosch	132.501
	Zaanstad	139.464
	Arnhem	141.528
	Haarlem	147.097
150.000 – 175.000		
	Enschede	152.321
	Apeldoorn	155.741
	Nijmegen	156.198
	Breda	164.397
	Almere	165.106
175.000 – 200.000		
	Groningen	177.172
	Tilburg	197.917
200.000 en meer		
	Eindhoven	206.118
	Utrecht	265.151
	's-Gravenhage	463.826
	Rotterdam	599.651
	Amsterdam	736.562

BIJLAGE 1

Categorisering naar provincie

Provincie	Gemeente
Drenthe	Emmen
Flevoland	Almere Lelystad
Friesland	Leeuwarden
Gelderland	Apeldoorn Arnhem Ede Nijmegen
Groningen	Groningen
Limburg	Heerlen Maastricht Venlo
Noord Brabant	Breda Eindhoven Helmond 's-Hertogenbosch Tilburg

Provincie	Gemeente
Noord-Holland	Alkmaar Amsterdam Haarlem Haarlemmermeer Zaanstad
Overijssel	Almelo Deventer Enschede Hengelo Zwolle
Utrecht	Amersfoort Utrecht
Zuid-Holland	's-Gravenhage Dordrecht Rotterdam Schiedam Zoetermeer
Zeeland	Vlissingen

BIJLAGE 1

Aanbod schoolzwemmen

Gemeente	Schoolzwemmen
1. Alkmaar	X
2. Almelo	-
3. Almere	-
4. Amersfoort	X
5. Amsterdam	X
6. Apeldoorn	-
7. Arnhem	X
8. Breda	X
9. Deventer	X
10. Dordrecht	X
11. Ede	X
12. Eindhoven	X
13. Emmen	X
14. Enschede	X
15. 's-Gravenhage	X
16. Groningen	X
17. Haarlem	X
18. Haarlemmermeer	X
19. Heerlen	-
20. Helmond	X
21. Hengelo	-
22. 's-Hertogenbosch	X
23. Leeuwarden	-
24. Lelystad	X
25. Maastricht	X
26. Nijmegen	X
27. Rotterdam	X
28. Schiedam	X
29. Tilburg	X
30. Utrecht	X
31. Venlo	X
32. Vlissingen	X
33. Zaanstad	X
34. Zoetermeer	X
35. Zwolle	X

- X = schoolzwemmen van toepassing
- = schoolzwemmen niet van toepassing

BIJLAGE 2

Plan van Aanpak Zwemvaardigheid in een notendop

In een waterrijk land als Nederland is het onontbeerlijk dat kinderen leren zwemmen. Zwemmen is op de eerste plaats leuk. Kinderen spelen graag in en rondom het water. Het water heeft zogezegd een recreatieve functie. Daarnaast worden diverse sporten in of op het water dagelijks door velen beoefend. Maar helaas is leren zwemmen ook bittere noodzaak. Verdrinkingsgevallen in de afgelopen jaren onderstrepen dat.

Het waren deze verdrinkingsgevallen die het thema 'zwemvaardigheid' weer op de politieke agenda plaatsten. De toenmalige verantwoordelijke staatssecretarissen Adelmund van OC en W en Vliegenthart van VWS reageerden op een door Rabbae (Groen Links) ingediende motie, waarin aan de regering werd gevraagd een dekkend plan te ontwikkelen, waarmee gerealiseerd wordt dat alle kinderen in Nederland afdoende zwemvaardigheid beheersen. Zo ontstond het 'Plan van Aanpak Zwemvaardigheid'. Dit plan is 1 oktober 2001 aan de Tweede Kamer aangeboden. Het doel is dat kinderen bij het verlaten van de basisschool voldoende zwemvaardig zijn, waardoor de kans op verdrinking in Nederland zoveel mogelijk wordt gereduceerd. Voldoende zwemvaardig zijn betekent dat de kinderen minimaal beschikken over het diploma A van de Nationale Raad Zwemdiploma's (NRZ), of over een gemeentelijk diploma van een gelijkwaardig niveau.

Het Plan van aanpak Zwemvaardigheid is tweeledig:

1. Voorlichting van ouders van jonge kinderen om hen ertoe te brengen zelf verantwoordelijkheid te nemen hun kinderen al op jonge leeftijd zwemvaardig te maken
2. Gerichte maatregelen om kinderen die nog onvoldoende zwemvaardig zijn een passend aanbod te doen om die vaardigheid te verhogen.

De 36 grootste gemeenten nemen op projectbasis deel aan het project Zwemvaardigheid. De gemeenten dienen een eigen plan van aanpak in op basis waarvan door het Ministerie van OCenW een financiële bijdrage verstrekt wordt. De bijdrage wordt toegekend voor de jaren 2002, 2003 en 2004 en heeft vooralsnog een tijdelijk karakter. Op basis van de evaluatie van de resultaten over deze periode zal verdere besluitvorming plaatsvinden.

In de brief van de staatssecretaris van OC en W van 15 maart 2002 worden de volgende voorwaarden voor deelname gesteld:

1. In de gemeente wordt een effectief zwemvangnet opgezet of, als dat er al is, wordt het beleid ter bevordering van de zwemvaardigheid van kinderen geïntensiveerd
2. Er wordt, als dat er nog niet is, een registratiesysteem opgezet voor kinderen die in aanmerking komen voor het zwemvangnet, waarmee opbrengstmetingen (inclusief nulmeting) mogelijk zijn. Het ligt voor de hand dat scholen en zwembad hierbij nauw samenwerken. Ook moet hieruit kunnen blijken of aanpassing van de activiteiten nodig is als opbrengsten en nieuwe inzichten daar aanleiding toe geven
3. Ouders van jonge kinderen moeten ervan bewust worden gemaakt dat het belangrijk is om kinderen al op jonge leeftijd te leren zwemmen. Zij worden gestimuleerd om hun kind ook daadwerkelijk zwemlessen te laten volgen. Voor zover mogelijk dient voorlichting ook in het programma van inburgeringscursussen opgenomen te worden
4. De gemeente draagt bij aan de realisering van de doelstellingen met een bedrag dat over de gehele periode 2002-2004 tenminste gelijk is aan het bedrag dat door het rijk ter beschikking wordt gesteld. Hiertoe kan ook het geld worden gerekend dat al wordt besteed aan het bevorderen van zwemvaardigheid van kinderen (bijvoorbeeld door het schoolzwemmen te subsidiëren).

In de 'Regeling specifieke uitkering voor gemeenten voor de stimulering van de zwemvaardigheid' worden de voorwaarden nader omschreven.

BIJLAGE 3

Definiëring van begrippen

Monitor	: Het volgen en beschrijven van de voortgang van het PvAZ op landelijk niveau.
Plan van Aanpak Zwemvaardigheid (PvAZ)	: Het Plan van Aanpak dat op 2 oktober 2001 bij brief met kenmerk PO/KB/01-36935 door de toenmalige staatssecretaris van OC en W aan de Tweede Kamer is aangeboden. Betreft de regeling specifieke uitkering voor gemeenten voor de stimulering van de zwemvaardigheid.
Pilot-gemeenten	: De door OC en W geselecteerde gemeenten (n = 36) om deel te nemen aan het PvAZ, ook wel deelnemende gemeenten genoemd.
Regeling	: Betreft de regeling specifieke uitkering voor gemeenten voor de stimulering van de zwemvaardigheid. Zie ook Plan van Aanpak Zwemvaardigheid.
Registratiesysteem	: De systematiek waarmee en de wijze waarop het al dan niet zwemvaardig zijn van kinderen continue geregistreerd en geactualiseerd wordt.
Schoolzwemmen	: Het structureel en planmatig volgen van zwemlessen door kinderen vanuit school en onder schooltijd.
Schoolzwemvangnetten	: Extra zwemaanbod voor kinderen vanuit school, die (na het schoolzwemmen) nog niet beschikken over voldoende zwemvaardigheid (of waarvan docenten / zweminstructeurs tijdens het schoolzwemmen weten dat het behalen van voldoende zwemvaardigheid met alleen schoolzwemmen niet haalbaar is).
(School)zwemaanbod	: In algemene zin het zwemaanbod van een gemeente, dat kan bestaan uit (een combinatie van) schoolzwemmen, schoolzwemvangnetten, zwemvangnetten en overige (zwem)activiteiten.
Stimuleringsregeling Zwemvaardigheid	: Synoniem voor PvAZ. Zie hierboven.
'Vangnet'	: Betreft één van de twee peilers uit de regeling die refereert aan alle maatregelen op het gebied van het <i>(school)zwemaanbod</i> .
'Voorlichting'	: Betreft één van de twee peilers uit de regeling die refereert aan alle maatregelen op het gebied van de <i>voorlichting</i> .

BIJLAGE 3

- Voorlichtingsmiddelen : Alle voor dit project relevante informatie die in welke vorm dan ook (folder, brochure, video, poster, pers algemeen, kranten, dagbladen, ...) tot doel heeft ouders van niet zwemvaardige kinderen te informeren over het belang van een goede zwemvaardigheid in Nederland en hen over te halen concrete stappen te nemen om voldoende zwemvaardigheid te verwerven.
- Voorlichtingskanalen : Alle distributiekkanalen waarlangs de voorlichtingsmiddelen ingezet kunnen worden om de voor ogen zijnde doelgroep (ouders van niet zwemvaardige kinderen) te bereiken.
- Zwemvaardigheid : Minimaal beschikken over het diploma A van de Nationale Raad Zwemdiploma's (NRZ), of over een gemeentelijk diploma van een gelijkwaardig niveau.
- Zwemvangnetten : Als schoolzwemvangnetten, met het enige verschil dat de lessen niet vanuit school geregeld worden.

BIJLAGE 4

Itemlijst

STARTGEGEVENS	
Algemene gegevens	Gemeente Afdeling Naam Contactpersoon Voornaam Initialen Functie Correspondentieadres Postcode Plaats Bezoekadres Telefoon Fax E-mail
Situatieschets / aansluiting	Kunt u aangeven hoe het PvAZ is ingebed in de bestaande situatie van de gemeente (aansluiting plan bij bestaand <i>beleid</i>)?
	Welke bijzondere omstandigheden beïnvloeden de wijze waarop het PvAZ wordt ingevuld (vraag naar <i>voorwaardenstructuur</i> als het gaat om bestaande projecten, beschikbaarheid zwemwater, logistieke aspecten, speciale regelingen/scholen, etc. ?

PROJECTORGANISATIE	
Verantwoordelijkheid	Wie zit voor en wie is de (eind)verantwoordelijke voor het project?
Projectstructuur	Wat is de samenstelling van de projectgroep (afdelingen gemeenten, andere instellingen)
	Wie zijn buiten de projectgroep betrokkenen bij het PvAZ?
	Hoe is de rol- en taakverdeling binnen de projectgroep
Interne communicatie	Op welke wijze heeft de projectgroep in praktisch zin intern gecommuniceerd (bijeenkomsten, telefonisch, per e-mail, frequentie, tijdsbestek...)
Draagvlak	Is er binnen de projectgroep draagvlak gecreëerd bij de leden van de projectgroep betreffende de opzet en uitvoering van het PvAZ (commitment, draagvlak, betrokkenheid, bereidheid tot meewerken, inzet, ...)
Werkwijze	Voor welke werkwijze heeft de projectgroep gekozen (het <i>proces</i> : chronologie van activiteiten)?
Resultaat	Welke resultaten heeft de projectgroep geboekt (het <i>product</i> : alles wat de projectgroep heeft geproduceerd, zoals Plan van aanpak, verslagen bijeenkomsten, brieven, etc.)?
Externe communicatie	Op welke wijze heeft de projectgroep gecommuniceerd met betrokkenen en belanghebbenden buiten de projectgroep (bijvoorbeeld met scholen, welzijnsorganisaties, (zwem)accommodaties...)?

BIJLAGE 4

VOORLICHTING	
Plan	Is er een communicatieplan geschreven en zo ja, kunt u aangeven wat de kern van de aanpak betreft?
	Is de aanpak van voorlichting & communicatie onderdeel van een algemeen PvAZ en zo ja, kunt u aangeven wat de kern van de aanpak betreft?
Voorlichtingsmaterialen	
- materiaal	Welke voorlichtingsmaterialen zijn ontwikkeld (flyer, brochure, poster, video, regionale radio/TV, marketingteam, persberichten, programma inburgeringscursus, ...)?
- doelgroep	Op welke doelgroep(en) is de voorlichting gericht?
- aandachtspunten	Hoe is het ontwikkelde voorlichtingsmateriaal afgestemd op de doelgroep (rekening houdend met aspecten als culturele achtergrond, taal, bereikbaarheid, ...)?
	Op welke wijze zijn vertegenwoordigers van de doelgroep betrokken geweest bij de ontwikkeling van het voorlichtingsmateriaal?
- evaluatie	Op welke wijze is het voorlichtingsmateriaal geëvalueerd op doeltreffendheid?
- aanpassing	Is het voorlichtingsmateriaal of de inzet ervan aangepast op basis van deze evaluatie?
Voorlichtingskanalen	
- communicatiewegen	Via welke voorlichtingskanalen is voorlichtingsmateriaal ingezet?
- aandachtspunten	In welke mate heeft de voorlichting de doelgroep bereikt?
- evaluatie	Op welke wijze is het effect van de voorlichting geëvalueerd?
- aanpassing	Is op basis van deze evaluatie ervoor gekozen andere communicatiewegen te bewandelen of bestaande te intensiveren?

REGISTRATIESYSTEEM	
Nulmeting	Is er een nulmeting gehouden en zo ja, wanneer en hoe is deze uitgevoerd en wat heeft dat opgeleverd (percentage niet zwemvaardige kinderen)?
Effectmeting	Hoe wordt het effect van het PvAZ als interventie gemeten (afgezet tegen de nulmeting)?
	Worden tussentijdse effectmetingen uitgevoerd?
	Worden op basis van effectmetingen en evaluaties passende maatregelen getroffen ter bevordering van de aanpak?
Registratie	Op welke wijze en door wie worden de gegevens betreffende het al dan niet zwemvaardig zijn bijgehouden (per leerling en centraal voor alle leerlingen)?
	Is de registratie onderdeel van een groter geheel (bijvoorbeeld een leerlingvolgsysteem, systematiek NRZ)?

BIJLAGE 4

ZWEMAANBOD	
Focus	Hoe is de verhouding tussen voorlichting aan de ene kant en het zwemaanbod aan de andere kant binnen de uitwerking van het PvAZ (waar ligt de focus op)?
Wijziging zwemaanbod	Hoe is het zwemaanbod gewijzigd (intensivering en/of ontwikkeling) door het PvAZ met betrekking tot: <ul style="list-style-type: none">- Schoolzwemmen- Schoolzwemvangnetten (binnen en buiten school)- Zwemvangnetten (binnen en buiten school)- Nieuwe initiatieven (turbolessen, les aan speciale instelling, ...)
	Wat houdt de wijziging precies in?
	Welke activiteiten hebben veel effect (succes)?
	Welke knelpunten komt u tegen?
	Welke activiteit zou u aan een collega gemeente adviseren, welke niet?

UIT TE DIEPEN ONDERWERPEN	
Doelstelling	Welke doelstellingen zijn in het kader van het PvAZ voor uw gemeente vastgesteld (wat moet het project opleveren na afronding), met betrekking tot: <ul style="list-style-type: none">- Zwemvaardigheid- Voorlichting- Zwemaanbod- Registratiesysteem- Professionalisering / kwaliteit- Anders, namelijk...
Voorlichtingsmaterialen	Uitdiepen succesvolle voorlichtingsmaterialen
Zwemvangnetten	Uitdiepen succesvolle zwemvangnetten of andere activiteiten
Registratiesysteem	Uitdiepen van een goed werkend registratiesysteem
Toekomst	Welke verwachtingen heeft u ten aanzien van het PvAZ gedurende de loopjaren van het project?
	Wat zijn uw verwachtingen ten aanzien van deze problematiek na de pilotfase?
	Hoe wenst u dat het PvAZ een vervolg krijgt na de pilotfase?
WVTTK	...

Actieve onderlinge **communicatie:**

De eerstvolgende 'Nieuwsbrief Stimuleringsregeling Zwemvaardigheid' zal begin maart 2004 verschijnen. De deelnemende gemeenten worden verzocht kopij voor 31 januari 2004 aan te leveren bij LC Nederlands Instituut voor lokale Sport & Recreatie, Postbus 103, 6860 AC Oosterbeek of via lc@lc.nl o.v.v. 'Stimuleringsregeling Zwemvaardigheid'.

Wijzigingen in contactpersonen, contactadressen of andere relevante informatie?

Wij verzoeken u om alle wijzigingen door te geven aan LC. U kunt mailen naar lc@lc.nl of contact opnemen met het secretariaat telefoonnummer (026) 339 6410 of faxnummer (026) 3396412.

De website van NISB biedt al enige maanden de kans om actuele informatie uit te wisselen en op interactieve wijze te communiceren met deelnemende gemeenten.

Via het forum op www.nisb.nl/zv kunt u uw vragen, 'best practice' verhalen en goede suggesties delen met de overige betrokkenen. Maakt u van deze gelegenheid gebruik!

Nationale Raad Zwemdiploma's (NRZ)

Contactpersoon: dhr. Ton Gericke,
directeur
Arnhemse bovenweg 285
3971 MH Driebergen

Postbus 133
3940 AC Doorn
tel: (0343) 518 118
mail: info@nrz.nl
site: www.nrz.nl

LC Nederlands Instituut voor lokale Sport & Recreatie

Contactpersoon: dhr. Edwin van Miltenburg,
consulent zwembaden
Stationsweg 6a
6861 EG Oosterbeek

Postbus 103
6860 AC Oosterbeek
tel: (026) 3396410
mail: edwin.vmiltenburg@lc.nl
site : www.lc.nl

Nederlands Instituut voor Sport en Beweging (NISB)

Contactpersoon: dhr. Hans Arends,
projectmedewerker
Papendallaan 50
6816 VD Arnhem

Postbus 32
6800 AA Arnhem
tel: (026) 483 38 00
mail: info@nisb.nl
site: www.nisb.nl/zv

Forum: www.nisb.nl/zv